

EURÓPSKY PARLAMENT

2014 - 2019

Výbor pre právne veci

2014/2256(INI)

15.1.2015

NÁVRH SPRÁVY

o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti,
(2014/2256(INI))

Výbor pre právne veci

Spravodajkyňa: Julia Reda

PR_INI

OBSAH

	strana
NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU	3
DÔVODOVÁ SPRÁVA	8

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, (2014/2256(INI))

Európsky parlament,

- so zreteľom na články 4, 26, 34, 114 a 118 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ),
- so zreteľom na články 11, 13, 14, 16, 17 a 52 Charty základných práv Európskej únie,
- so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti¹,
- so zreteľom na Bernský dohovor o ochrane literárnych a umeleckých diel,
- so zreteľom na Zmluvu Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) o autorskom práve z 20. decembra 1996,
- so zreteľom na Zmluvu WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch z 20. decembra 1996,
- so zreteľom na Zmluvu WIPO o audiovizuálnych výkonoch, ktorá bola schválená na diplomatickej konferencii WIPO o ochrane audiovizuálnych výkonov v Pekingu 24. júna 2012,
- so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/26/EÚ z 26. februára 2014 o kolektívnej správe autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na online využívanie na vnútornom trhu²,
- so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2013/37/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa mení smernica 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora³,
- so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2012/28/EÚ z 25. októbra 2012 o určitých povolených spôsoboch použitia osirelých diel⁴,
- so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2011/77/EÚ z 27. septembra 2011, ktorou sa mení smernica 2006/116/ES o lehote ochrany autorského práva a

¹ Ú. v. ES L 167, 22.6.2001, s. 10.

² Ú. v. EÚ L 84, 20.3.2014, s. 72.

³ Ú. v. EÚ L 175, 27.6.2013, s. 1.

⁴ Ú. v. EÚ L 299, 27.10.2012, s. 5.

niektorých súvisiacich práv¹,

- so zreteľom na smernicu Rady č. 93/83/EHS z 27. septembra 1993 o koordinácii určitých pravidiel týkajúcich sa autorského práva a príbuzných práv pri satelitnom vysielaní a káblovej retransmisii²,
 - so zreteľom na smernicu Rady č. 92/100/EHS z 19. novembra 1992 o nájomnom práve a výpožičnom práve a o určitých právach súvisiacich s autorskými právami v oblasti duševného vlastníctva³,
 - so zreteľom na svoje uznesenie z 27. februára 2014 o poplatkoch za súkromné kopírovanie⁴,
 - so zreteľom na svoje uznesenie z 12. septembra 2013 o podpore európskych odvetví kultúry a tvorivej činnosti ako zdrojov hospodárskeho rastu a zamestnanosti⁵,
 - so zreteľom na verejnú konzultáciu o revízii autorských práv EÚ, ktorú vykonala Komisia medzi 5. decembrom 2013 a 5. marcom 2014,
 - so zreteľom na zelenú knihu Komisie s názvom Autorské práva v znalostnej ekonomike (COM(2008)0466),
 - so zreteľom na oznámenie Komisie s názvom Jednotný trh pre práva duševného vlastníctva: Podpora kreativity a inovácií na zabezpečenie hospodárskeho rastu, pracovných miest vysokej kvality a prvotriednych výrobkov a služieb v Európe, COM(2011)0287,
 - so zreteľom na článok 52 rokovacieho poriadku,
 - so zreteľom na správu Výboru pre právne veci a stanoviská Výboru pre priemysel, výskum a energetiku, Výboru pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa a Výboru pre kultúru a vzdelávanie (A8-0000/2015),
- A. keďže európsky právny rámec pre autorské práva a s nimi súvisiace práva má zásadný význam pre podporu tvorivosti a inovácie a pre prístup k poznatkom a informáciám;
- B. keďže smernica 2001/29/EC o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti bola zameraná na prijatie právnych predpisov o autorských právach a s nimi súvisiacich právach s cieľom zohľadniť technologický pokrok;
- C. keďže Charta základných práv chráni slobodu prejavu, slobodu umenia a vedeckého bádania, právo na vzdelanie a slobodu podnikania;

¹ Ú. v. EÚ L 265, 11.10.2011, s. 1.

² Ú. v. ES L 248, 6.10.1993, s. 15.

³ Ú. v. ES L 346, 27.11.1992, s. 61.

⁴ Prijaté texty, P7_TA(2014)0179.

⁵ Prijaté texty, P7_TA(2013)0368.

- D. keďže v článku 17 Charty základných práv je zakotvené právo vlastniť majetok, pričom sa rozlišuje na jednej strane medzi ochranou majetku (odsek 1) a ochranou duševného vlastníctva na strane druhej;
- E. keďže rozhodnutia o technických normách môžu mať zásadný vplyv na ľudské práva – vrátane práva na slobodu prejavu, ochranu osobných údajov a bezpečnosti používateľa – ako aj na dostupnosť obsahu¹;
1. víta iniciatívu Komisie na uskutočnenie konzultácie o autorských právach, ktorá vyvolala veľký záujem občianskej spoločnosti, keď sa získalo viac než 9 500 odpovedí, z ktorých 58,7 % predložili koncoví používatelia²;
 2. so znepokojením konštatuje, že drvivá väčšina respondentov z radov koncových používateľov udáva, že sa stretáva s problémami, keď sa pokúša o prístup k online službám v rôznych členských štátoch, a to najmä vtedy, keď sa uplatňujú ochranné technologické opatrenia na presadzovanie územných obmedzení;

Výhradné práva

3. uznáva, že je nevyhnutné, aby sa autorom a interpretom poskytla právna ochrana ich tvorivej a umeleckej činnosti; uznáva úlohu producentov a vydavateľov pri uvádzaní diel na trh a potrebu primeranej odmeny pre všetky kategórie držiteľov práv; žiada, aby sa zlepšilo zmluvné postavenie autorov a interpretov vo vzťahu k ostatným držiteľom práv a sprostredkovateľom;
4. považuje zavedenie jednotného európskeho právneho titulu na autorské práva na základe článku 118 ZFEÚ, ktorý by sa uplatňoval priamo a jednotne v celej EÚ, a to v súlade s cieľom Komisie na lepšiu právnu úpravu, za právny prostriedok na odstránenie nedostatku harmonizácie vyplývajúceho zo smernice 2001/29/ES;
5. odporúča, aby zákonodarca EÚ ďalej odstraňoval prekážky opakovaného použitia informácií verejného sektora tým, že diela vytvorené verejným sektorom – ako súčasť politického, právneho a administratívneho procesu – by sa vyňali spod ochrany autorských práv;
6. vyzýva Komisiu, aby chránila diela verejnej sféry, na ktoré sa nevzťahuje ochrana autorských práv, a preto by malo byť možné ich používať a opakovane používať bez technických alebo zmluvných prekážok; vyzýva tiež Komisiu, aby uznala slobodu držiteľa práv dobrovoľne sa vzdať svojich práv a venovať svoje dielo verejnosti;
7. vyzýva Komisiu, aby zjednotila lehoty ochrany autorských práv na obdobie, ktoré nepresahuje súčasné medzinárodné normy uvedené v bernskom dohovore;

Výnimky a obmedzenia

¹ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru zo 16. decembra 2014 k oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Politika a riadenie v oblasti internetu – Úloha Európy pri formovaní budúcnosti riadenia internetu.

² Európska komisia, GR MARKT, správa o odpovediach na verejnú konzultáciu o revízii autorských práv v EÚ, júl 2014, s. 5.

8. vyzýva zákonodarcu EÚ, aby sa naďalej riadil cieľom uvedeným v smernici 2001/29/ES o zabezpečovaní primeranej rovnováhy medzi rôznymi kategóriami držiteľov práv a používateľmi predmetov ochrany, ako aj medzi rôznymi kategóriami držiteľov práv;
9. poukazuje na to, že výnimky a obmedzenia v digitálnom prostredí by sa mali využívať bez nerovnakého zaobchádzania v porovnaní s tými, ktoré sa využívajú v analógovej oblasti;
10. vyjadruje znepokojenie nad narastajúcimi rozdielmi medzi členskými štátmi pri uplatňovaní výnimiek, čo vytvára právnu neistotu a má priame negatívne účinky na fungovanie digitálneho jednotného trhu vzhľadom na rozvoj cezhraničných činností;
11. vyzýva Komisiu, aby ustanovila záväznosť všetkých výnimiek a obmedzení uvedených v smernici 2001/29/ES s cieľom umožniť rovnaký prístup ku kultúrnej rozmanitosti naprieč hranicami v rámci vnútorného trhu a zlepšiť právnu istotu;
12. so záujmom berie na vedomie vývoj nových foriem používania diel na digitálnych sieťach, najmä transformatívne použitia;
13. vyzýva na prijatie otvorenej normy flexibility pri výklade výnimiek a obmedzení v určitých osobitných prípadoch, ktoré nie sú v rozpore s bežným využívaním diel a bezdôvodne nepoškodzujú oprávnené záujmy autora alebo držiteľa práv;
14. naliehavo vyzýva európskeho zákonodarcu, aby zabezpečil technologickú neutralitu a budúcu zlučiteľnosť výnimiek a obmedzení tým, že náležite zohľadní účinky konvergencie médií; domnieva sa najmä, že výnimka pre citácie by vo svojom rozsahu pôsobnosti výslovne mala zahŕňať audiovizuálne citácie;
15. zdôrazňuje, že možnosť slobodne odkazovať z jedného zdroja na druhý je jedným zo základných stavebných kameňov internetu; vyzýva zákonodarcu EÚ, aby objasnil, že odkaz na diela prostredníctvom hypertextového odkazu nie je predmetom výlučných práv, pretože nepredstavuje oznámenie novej skupine verejnosti¹;
16. vyzýva zákonodarcu EÚ, aby zabezpečil, aby sa umožnilo využívanie fotografií, videozáznamov alebo iných obrazových diel, ktoré sú trvalo umiestnené na verejných priestranstvách;
17. zdôrazňuje, že výnimka použitia na účel karikatúry, paródie a pastiša by sa mala uplatňovať bez ohľadu na účel parodického použitia;
18. zdôrazňuje potrebu umožniť použitie automatických analytických techník na získavanie textov a údajov (napr. „ŕaženie z textov a údajov“) na všetky účely, za predpokladu, že bolo získané povolenie na prečítanie diela;
19. požaduje rozsiahlu výnimku na účely výskumu a vzdelávania, ktorá by mala zahŕňať nielen vzdelávacie inštitúcie, ale akékoľvek vzdelávacie alebo výskumné činnosti

¹ Rozsudok Súdneho dvora z 21. októbra 2014 vo veci C-348/13, *BestWater International GmbH/Michael Mebes a Stefan Potsch* (návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný zo strany nemeckého Spolkového súdneho dvora (Bundesgerichtshof)).

vrátane neformálneho vzdelávania;

20. vyzýva na prijatie povinnej výnimky, ktorá umožní knižniciam požičiavať knihy verejnosti v elektronickej podobe, bez ohľadu na miesto prístupu;
21. vyzýva zákonodarcu EÚ, aby členským štátom zabránil v tom, aby zaviedli zákonné licencie na odškodnenie držiteľov práv za škodu spôsobenú konaním umožneným v dôsledku uplatnenia výnimky;
22. požaduje prijatie harmonizovaných kritérií na vymedzenie ujmy spôsobenej držiteľom práv v prípade reprodukcií vytvorených fyzickou osobou na súkromné použitie a na harmonizované opatrenia na zabezpečenie transparentnosti, pokiaľ ide o poplatky za súkromné kopírovanie zavedené v niektorých členských štátoch¹,
23. zdôrazňuje, že účinné uplatňovanie výnimiek alebo obmedzení a prístup k obsahu, ktorý nie je predmetom autorského práva alebo súvisiacich práv, by nemali byť obmedzované technologickými opatreniami;
24. odporúča, aby sa právna ochrana proti obchádzaniu akýchkoľvek účinných technologických opatrení podmienila zverejnením zdrojového kódu alebo špecifikácie rozhrania s cieľom zabezpečiť integritu zariadení, na ktorých sa používa technologická ochrana, a s cieľom uľahčiť interoperabilitu; domnieva sa najmä, že ak je povolené obchádzanie technologických opatrení, musia byť k dispozícii technologické prostriedky na dosiahnutie týchto oprávnených obchádzaní;

o

o o

25. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie Rade, Komisii a parlamentom a vládam členských štátov.

¹ ako sa uvádza v odporúčaní Antónia Vitorina z 31. januára 2013 vyplývajúci z najnovšieho procesu mediácie, ktorý uskutočnila Komisia v súvislosti s poplatkami za súkromné kopírovanie a reprografiu;

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Cieľom smernice 2001/29/ES (ďalej len „smernica o informačnej spoločnosti“)¹ bolo zosúladienie niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

Touto smernicou sa zaviedli minimálne úrovne ochrany autorských práv bez stanovenia noriem na ochranu záujmov verejnosti a používateľov. V dôsledku toho vykonávanie tejto smernice nevedlo k celoeurópskej harmonizácii autorského práva, o ktorú sa snažia mnohé strany. Najmä nepovinný charakter väčšiny výnimiek a obmedzení autorských práv a neschopnosť obmedziť rozsah ochrany autorských práv a s nimi súvisiacich práv na práva, ktoré sú uvedené v tejto smernici, viedli k ďalšej fragmentácii vnútroštátnych právnych predpisov o autorských právach medzi členskými štátmi.

Táto fragmentácia je v súčasnosti sťažená nedávnym zavedením dodatočných súvisiacich práv v niektorých členských štátoch, ktoré sú zamerané najmä na online používanie (napr. v roku 2013 a 2014 Nemecko a Španielsko zaviedli tzv. „doplňkové“ právne predpisy v oblasti autorských práv pre vydavateľov tlače zamerané na nových agregátorov), a vo všeobecnosti tým, že súčasné pravidlá EÚ v oblasti autorských práv sú nesprávne prispôsobené zvyšovaniu cezhraničnej kultúrnej výmeny uľahčovanej internetom.

Schopnosť porozumieť základom práva je nevyhnutným predpokladom jeho prijatia a legitímnosti. V súčasnosti je bežné, že jednotlivci, spoločnosti a dokonca verejné inštitúcie nie sú schopní porozumieť autorským právam vyplývajúcim z vykonávania smernice z roku 2001. Najmä tí, ktorí pristupujú k novým dielam, premieňajú a tvoria ich, pričom sa nachádzajú alebo využívajú zdroje v rôznych členských štátoch, môžu považovať systém za obmedzujúci, pričom čelia právnej neistote, pokiaľ ide o to, či dodržiavajú právne predpisy alebo či sú schopní vykonávať svoju podnikateľskú činnosť alebo prejavovať svoju tvorivosť bez vysokých transakčných nákladov alebo rizika prekročenia medzí zákona.² Keďže smernica o informačnej spoločnosti bola zamýšľaná ako uplatňovanie štyroch slobôd Únie,³ tieto nedostatky vyvolávajú obavy.

Komisia dobre chápe fragmentáciu EÚ v oblasti autorského práva a z toho vyplývajúcu nedostatočnú transparentnosť, čo sa odráža aj v zámere Komisie odstrániť národnú izolovanosť právnych predpisov.⁴ Obzvlášť naliehavou otázkou v tejto súvislosti je voliteľná povaha výnimiek a obmedzení výhradných práv. V záujme právnej zrozumiteľnosti a používateľskej jednoduchosti, by všetky výnimky a obmedzenia povolené v smernici o informačnej spoločnosti mali byť povinné vo všetkých členských štátoch. Hodno

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, 22.6.2001, s. 10).

² Dobusch & Quack (2012): Nadnárodné autorské práva: Nezrovnalosti medzi reguláciou, obchodnými modelmi a postupmi. Štúdia CLPE č. 13/2012. Dostupné na: <http://ssrn.com/abstract=2116334>.

³ Smernica 2001/29/ES, odôvodnenie 3: „Navrhnutá harmonizácia pomôže uplatňovať štyri slobody vnútorného trhu a zhoduje sa so základnými princípmi zákonnosti, a najmä s vlastníctvom, vrátane duševného vlastníctva a so slobodou vyjadrovania a s verejným záujmom.“

⁴ List predsedu Komisie Jeana-Clauda Junckera pre komisára Oettingera:

http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/oettinger_en.pdf.

poznamenať, že všetky výnimky a obmedzenia podliehajú trojstupňovému testu, ktorý obmedzuje povolené použitia na niektoré osobitné prípady, ktoré nie sú v rozpore s bežným využívaním diel a bezdôvodne nepoškodzujú oprávnené záujmy autora alebo držiteľa práva.¹ Vzhľadom na tieto pravidlá výkladu by preto uloženie povinnosti na všetky jestvujúce výnimky nepoškodilo držiteľov práv, pričom by sa výrazne zlepšila schopnosť používateľov diel chránených autorským právom skutočne využívať výnimky a obmedzenia v cezhraničnom prostredí.

Nedostatočná harmonizácia v oblasti autorského práva, ktoré výslovne nepatrí do pôsobnosti smernice, ako napríklad doba ochrany autorského práva,² má preukázateľné negatívne dôsledky na zrozumiteľnosť právnych predpisov. Ako vyplýva z „kalkulačky verejnej sféry“, ktorú vypracovala Europeana,³ v členských štátoch je nesmierne zložité stanoviť rôzne dĺžky trvania autorských práv, pričom niektoré z nich si vyžadujú poznať okolnosti o smrti autora alebo o situácii dedičov autora v čase jeho smrti, čo sú informácie, ktoré sú zriedka dostupné pre jednotlivcov alebo inštitúcie, ktoré sa snažia určiť štatút verejnej sféry diela. Okrem toho k najnovšiemu posilneniu minimálnych podmienok ochrany pre určité kategórie diel a predmetov došlo zo strany EÚ napriek jasnému odporúčaniu z akademických štúdií, ktoré Komisia zadala,⁴ zatiaľ čo je známe, že predĺženia trvania autorských práv majú negatívny vplyv na dostupnosť diel.⁵ Preto by autorské práva mali byť harmonizované a mali by sa stanoviť minimálne medzinárodné normy ustanovené bernským dohovorom.

Komisia vo svojej konzultácii o autorskom práve⁶ sformulovala otázku o možnosti jednotného európskeho právneho titulu na autorské práva. Podľa stanovísk vyjadrených v reakcii na konzultáciu, najmä od vedúcich predstaviteľov akademickej obce, ale aj od inštitúcií kultúrneho dedičstva – ako sú knižnice, múzeá a archívy – umelcov a širokej verejnosti, možno ciele stanovené v smernice o informačnej spoločnosti najlepšie dosiahnuť zavedením jednotného európskeho právneho titulu na autorské práva. Tento jednotný titul by sa uplatňoval priamo a jednotne v celej EÚ⁷ s cieľom odstrániť prekážky vyplývajúce z

¹ Trojstupňový test vychádza z medzinárodných právnych noriem o autorských právach stanovených zmluvami WIPO (WCT) (článok 10 a článok 16 WPPT).

² Smernica 2001/29/ES, článok 1 ods. 2 písm. d).

³ Dostupné na: <http://outofcopyright.eu/>.

⁴ Inštitút pre informačné právo IVIR (2006): Prepracovanie autorských práv a súvisiacich práv pre znalostnú ekonomiku, správa pre Európsku komisiu, GR pre vnútorný trh. Dostupné na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

⁵ Heald (2013): Ako autorské práva vedú k strate diel. Štúdia Univerzity v Illinois o verejnom práve č. 13-54, dostupná na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2290181; Buccafusco & Heald (2012): Je zlé, ak sa diela dostávajú do verejnej sféry? Empirické testy predĺženia lehoty autorských práv. Právna štúdia právnickej fakulty Chicago-Kent č. 2012-04, dostupná na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2130008; Helberger, Duft, Hugenholtz and Van Gompel (2008): Nikdy nie navždy: prečo je predĺženie lehoty ochrany pre zvukové záznamy zlým nápadom. K dispozícii na http://www.ivir.nl/publications/helberger/EIPR_2008_5.pdf.

⁶ Konzultácia o revízii pravidiel týkajúcich sa autorských práv EÚ, ktorú vykonala Komisia medzi 5. decembrom 2013 a 5. marcom 2014. Dokumenty a reakcie sú dostupné na adrese: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

⁷ Podľa správy Komisie o konzultácii o autorských právach „*drvivá väčšina koncových používateľov/spotrebiteľov sa domnieva, že EÚ by mala presadzovať myšlienku jednotného európskeho právneho titulu na autorské práva*“, ako aj väčšina inštitucionálnych používateľov a akademických pracovníkov a značný počet autorov (Správa o reakciách na verejnú konzultáciu o revízii autorských práv EÚ, GR MARKT, júl 2014, s. 89, http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/contributions/consultation-report_en.pdf). Európska spoločnosť pre autorské práva v nedávnom

územnej povahy autorských práv a s nimi súvisiacich práv, ktoré v súčasnosti brzdia existujúce nástroje zamerané na dosiahnutie cieľa harmonizácie a dokončenia jednotného digitálneho trhu.¹ Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy existuje právny základ v článku 118 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), ktorým sa stanovuje možnosť, aby zákonodarca EÚ vytvoril „európske práva duševného vlastníctva, na zabezpečenie jednotnej ochrany práv duševného vlastníctva v celej Únii a [na zriadenie] centralizovaných úprav povoľovania, koordinácie a dohľadu v celej Únii“. Tento právny základ sa doposiaľ používa na vytvorenie jednotného európskeho patentu a na súčasnú revíziu nariadenia o ochrannej známke Spoločenstva. Tento právny základ by sa prípadne mohol použiť na vytvorenie jednotného európskeho právneho titulu na autorské práva.

Hodnotenie smernice o informačnej spoločnosti musí tiež zohľadniť nové formy využívania a tvorby diel a to, či je smernica stále primeraná vo svetle technického a kultúrneho rozvoja. Iniciatíva Európskej komisie uskutočniť verejnú konzultáciu o revízii autorských práv EÚ veľmi podrobne preskúmala tieto nové trendy, čím sa zdôvodňuje zohľadnenie výsledkov tejto konzultácie, ako základných prvkov na usmernenie reformy európskych autorských práv.

Naliehavosť reformy je zdôraznená vysokou účasťou na konzultácii s viac ako 9 500 odpoveďami, z ktorých viac ako polovicu poslali jednotliví koncoví používatelia/spotrebiteľia.² Organizované zainteresované strany³ spustili niekoľko iniciatív, ktoré využívajú voľný a otvorený softvér na odstraňovanie technických prekážok v procese odpovedania na konzultáciu. Tieto iniciatívy živili diskusiu v rámci verejnej konzultácie Komisie a upriamovali na ňu pozornosť. Ich prínos k najlepším postupom prístupnosti a zrozumiteľnosti by Komisia mala zvážiť pri navrhovaní budúcich konzultácií.

Konzultácia Komisie o reforme v oblasti autorských práv poskytuje podrobný obraz o zmene podmienok autorských práv v digitálnom veku a poukazuje na najnaliehavejšie problémy mnohých zainteresovaných strán pri ich každodennom používaní autorských práv.

Keďže od roku 2001 nadobudli význam nové internetové služby, ako napríklad živé vysielanie, zdá sa rozumné, aby jedným z hlavných cieľov jednotného digitálneho trhu bolo odstránenie územných obmedzení a podpora celoeurópskej dostupnosti služieb. Tento pokrok sa môže považovať za integrálnu a neoddeliteľnú súčasť pojmu jednotný digitálny trh a je dôležitým krokom smerom k podpore inovácie a konkurencieschopnosti európskych podnikov. Najnovší technologický rozvoj je spojený so zvyšovaním tvorivých výstupov,⁴ ale odmeňovanie tvorcov je čoraz väčšmi závislé od ich rokovacej pozície voči poskytovateľom online služieb alebo iným sprostredkovateľom, ktorí prispievajú k zverejňovaniu ich diel. Treba preto vytvoriť právny rámec, ktorý zlepší rokovaciu pozíciu tvorcov v rámci ich zmluvných vzťahov. Je tiež kľúčové, aby sa zaviedli opatrenia podporujúce hospodársku

otvorenom liste, ktorý podporilo mnoho významných akademických pracovníkov, vyzvala komisára Oettingera, aby sa týmto plánom riadil: <http://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/78.pdf>.

¹ Inštitút pre informačné právo IVIR (2006): Prepracovanie autorských práv a súvisiacich práv pre znalostnú ekonomiku (už citované).

² Správa o odpovediach na verejnú konzultáciu o revízii autorských práv v EÚ, GR MARKT, júl 2014, s. 5.

³ Patria sem napríklad iniciatívy ako Vyriešte autorské práva!, Tvorcovia pre Európu a Copywrongs.eu.

⁴ Masnick & Ho (2013): Nebo sa zdvíha (2), Regionálna štúdia: Nemecko, Francúzsko, Spojené kráľovstvo, Taliansko, Rusko, Španielsko. Dostupné na adrese: <https://www.techdirt.com/skyisrising2/>
<https://www.documentcloud.org/documents/561023-the-sky-is-rising-2.html>.

súťaž, ako je neutralita siete a podpora otvorených formátov, s cieľom znížiť prekážky pre vstup konkurenčných poskytovateľov služieb a zabrániť vzniku monopolov.

Rozšírené používanie internetu v celej Únii vedie k situácii, keď sa prakticky všetci zapájajú do činností súvisiacich s autorským právom. Autorské práva teda zohrávajú ústrednú úlohu v každodennom živote väčšiny európskych občanov, a ako také by sa mali aktualizovať tak, aby odrážali potreby všetkých skupín používateľov. Vyžaduje si to novú rovnováhu medzi záujmami držiteľov práv a schopnosťou bežných ľudí zapájať sa do činností, ktoré sú rozhodujúce pre ich sociálny, kultúrny a hospodársky život, ale ktoré boli mimo rozsahu pôsobnosti právnych predpisov o autorských právach v predchádzajúcom technologickom prostredí.

Relevantným príkladom tejto potreby prispôsobenia je otázka, ako alebo či chrániť architektonické diela na verejných miestach. V minulosti bolo cieľom právnych predpisov chrániť architektúru proti neoprávnenému komerčnému využívaniu prostredníctvom hromadne vyrábaných pohľadníc a tieto predpisy sa nezameriavali na bežného dovolenkára, ktorý si urobil fotografie, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou po vytlačení zdieľal len v úzkom kruhu. Dnes však ktorýkoľvek dovolenkár môže vytvoriť digitálny obraz, nahráť ho na sociálne médiá, a možno nevedomky sprístupniť celej globálnej online komunite. Vzhľadom na milióny Európanov, ktorí sú už do takýchto aktivít zapojení, je jasné, že autorské práva môžu byť praktické a spravodlivé, iba ak sa na zobrazenie verejných budov a sôch nebude vzťahovať ochrana autorských práv, aby sa nespôsobila neprimeraná záťaž na každodenné online aktivity. Extrémne odlišné vykonávanie výnimky „slobody panorámy“ uvedenej v smernici o informačnej spoločnosti¹ v rôznych členských štátoch ukazuje, že je potrebné, aby jestvovalo celoeurópske, všeobecne definované právo používateľov na zobrazovanie a prenos diel, ktoré sú trvalo umiestnené na verejných priestranstvách.²

Podobne, keďže konvergencia médií spôsobila dramatický posun v tom, ako používatelia tvoria, spotrebúvajú a vzájomne na seba pôsobia, táto významná zmena sa nepremietla do európskeho práva. Tento posun však vytvoril potrebu výnimiek z autorských práv, ktoré by sa mali zavádzať technologicky neutrálnym spôsobom orientovaným na budúcnosť. Činnosti, ktoré slúžia na účely citácie teraz v čoraz väčšej miere ako svoj základ využívajú audiovizuálny materiál; napríklad v spoločnej online praxi ilustrovania vyhlásení alebo emócií animovanými obrázkami vo formáte gif³ zobrazujúcimi krátke útržky z obľúbených filmov, televíznych seriálov či športových podujatí. Aby výnimky splnili svoj účel ochrany slobody prejavu a informácií v digitálnom prostredí, nesmú byť obmedzené na písané slovo, ale výslovne zahŕňať audiovizuálny materiál a byť formulované dostatočne otvorene, aby umožnili nové formy kultúrneho prejavu.

V tomto novom digitálnom prostredí treba tiež uviesť, že knižnice a iné inštitúcie kultúrneho dedičstva sa čoraz viac snažia plniť svoju úlohu verejného záujmu spočívajúcu vo verejnom vzdelávaní a uchovávaní diel. Mnohí dospeli k záveru, že je to prinajmenšom čiastočne z

¹ Smernica 2001/29/ES, článok 5 ods. 3 písm. h).

² Rozlišovanie medzi komerčným a nekomerčným použitím vytvára nové problémy v online prostredí, pretože používatelia čoraz viac súčasne pôsobia ako tvorcovia diel. Podmienenie využívania výnimky na nekomerčné použitie odrádza od prijímania inovačných systémov odmeňovania, ako napríklad mikroplatby, ktoré sa môžu ukázať ako nevyhnutné pre rozvoj nových obchodných modelov pre tvorcov.

³ Pre vysvetlenie tohto postupu, pozri: **Error! Hyperlink reference not valid.** (ss. 41-43).

dôvodu nedostatku ochrany, ktorú im zaručujú právne predpisy EÚ týkajúce sa autorských práv. Nepovinná, úzko vymedzená výnimka pre knižnice v smernici o informačnej spoločnosti sa ukázala ako nedostatočná na to, aby sa im umožnilo požičiavanie elektronických kníh ich klientom. Hoci voľný prístup ku knihám prostredníctvom knižníc, bez ohľadu na formát¹, má pozitívny vplyv na komerčný predaj, pretože prispieva ku kultúre čítania, európskym knižniciam vznikajú zbytočné obmedzenia elektronického požičiavania, ako napríklad získanie prístupu k pôžičkovej službe s obmedzeným repertoárom. Namiesto toho by knižnice mali byť schopné samostatne nakupovať knihy, ktoré sú najdôležitejšie pre ich obce, a mali by byť schopné požičiavať ich svojim klientom online.

Dôležité ponaučenie z príkladu knižníc je, že z dôvodu, že trvalo viac než desať rokov, aby sa prešlo od zavedenia smernice o informačnej spoločnosti k jej hodnoteniu, nemôžeme predpokladať, že budúce európske právne predpisy nebudú zaostávať za technologickým vývojom. V skutočnosti je veľmi pravdepodobné, že právne predpisy budú zaostávať za týmto vývojom. Preto je potrebné zaviesť právne zmeny na prispôsobenie sa neočakávaným novým formám kultúrneho prejavu. Túto flexibilitu by bolo možné dosiahnuť zavedením otvorenej normy, ktorá by sa mala uplatňovať na zoznam výnimiek a obmedzení, za dodržania pravidla trojstupňového testu. Hlavnou obavou voči zavedeniu otvorenej normy je, že by mohla mať za následok roztrieštený výklad vnútroštátnymi súdmi. Táto otázka by sa však mohla vyriešiť v európskych právnych predpisoch prostredníctvom zavedenia usmerňujúcich pravidiel interpretácie trojstupňového testu² a ďalšou harmonizáciou rámca EÚ v oblasti autorských práv.

¹ Porovnaj prieskum Library eBook usporiadaný organizáciou OverDrive a American Library Association (ALA). Dostupné na adrese: http://blogs.overdrive.com/files/2012/11/ALA_ODSurvey.pdf.

² Trojstupňový test si nevyžaduje, aby sa obmedzenia a výnimky vykladali jednostranne: „*všetky výnimky a obmedzenia* sa majú vykladať vzhľadom na ich ciele a účely.“ pozri Inštitút Maxa Plancka pre inovácie a hospodársku súťaž: Vyvážený výklad trojstupňového testu pri autorských právach, september 2008. Dostupné na adrese: http://www.ip.mpg.de/en/pub/news/declaration_threestepstest.cfm.